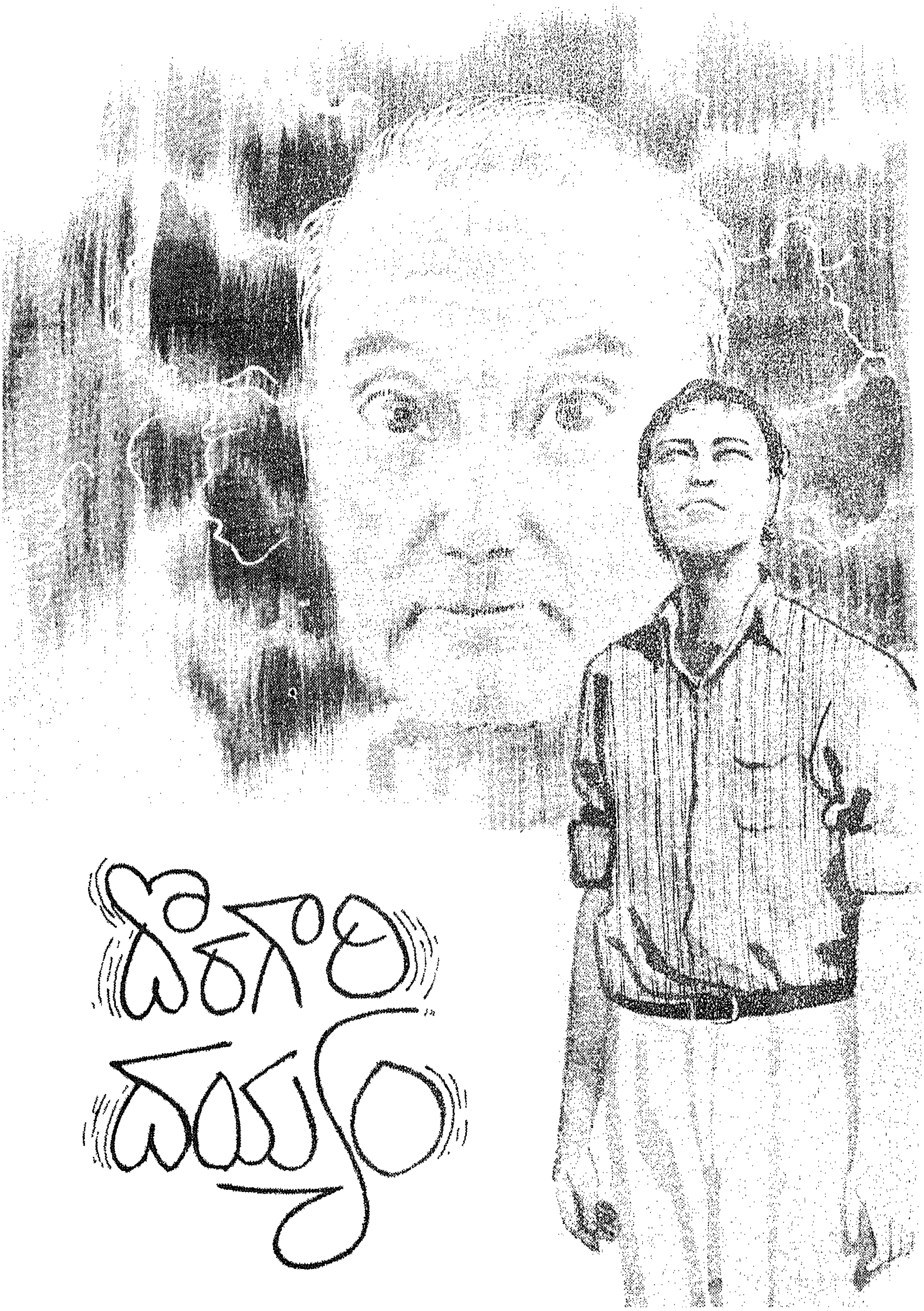

దొరగారి దయ్యం

రెండో ఆట సినిమాచూసి గబగబా ఇంటికి నడిచి పోతున్నాడు ప్రకాశరావు. రాత్రి రెండు గంటలయింది. వీధిదీపాలు వెలగటంలేదు. ఆకాశమంతా దట్టంగా మేఘాలు కమ్ముకు ఉన్నాయి. ఊరంతా గాఢాంధకారం ఆవరించి ఉంది. వర్షం ఎక్కడ ముంచుకుని వస్తుందో నని ఇంకా వేగంగా నడకసాగించాడు ప్రకాశరావు. దారిలో లైటు లేకుండా ఎన్నో రిక్షాలు, జట్కాబళ్ళు గట్టిగా చప్పుడుచేస్తూ పరిగెత్తుతున్నాయి. రోడ్డుమీద నడుస్తున్న ప్రకాశరావులాంటివాళ్ళ నుద్దేశించి "తప్పుకోండి బాబూ" అని రిక్షావాళ్ళూ, జట్కావాళ్ళూ గట్టిగా కేకలు వేస్తున్నారుకూడా. బళ్ళకింద పడకుండా, మరీ పక్కగా నడిచి లైటు స్తంభాలకు గుద్దుకోకుండా జాగ్రత్తగా నడవాలనే ప్రయత్నంలో మెల్లిగానే నడవవలసివచ్చింది. ఉన్నట్టుండి చల్లటి గాలి వీచి కుండపోతగా వర్షం ప్రారంభమైంది. ఒక పెద్ద మెరుపు

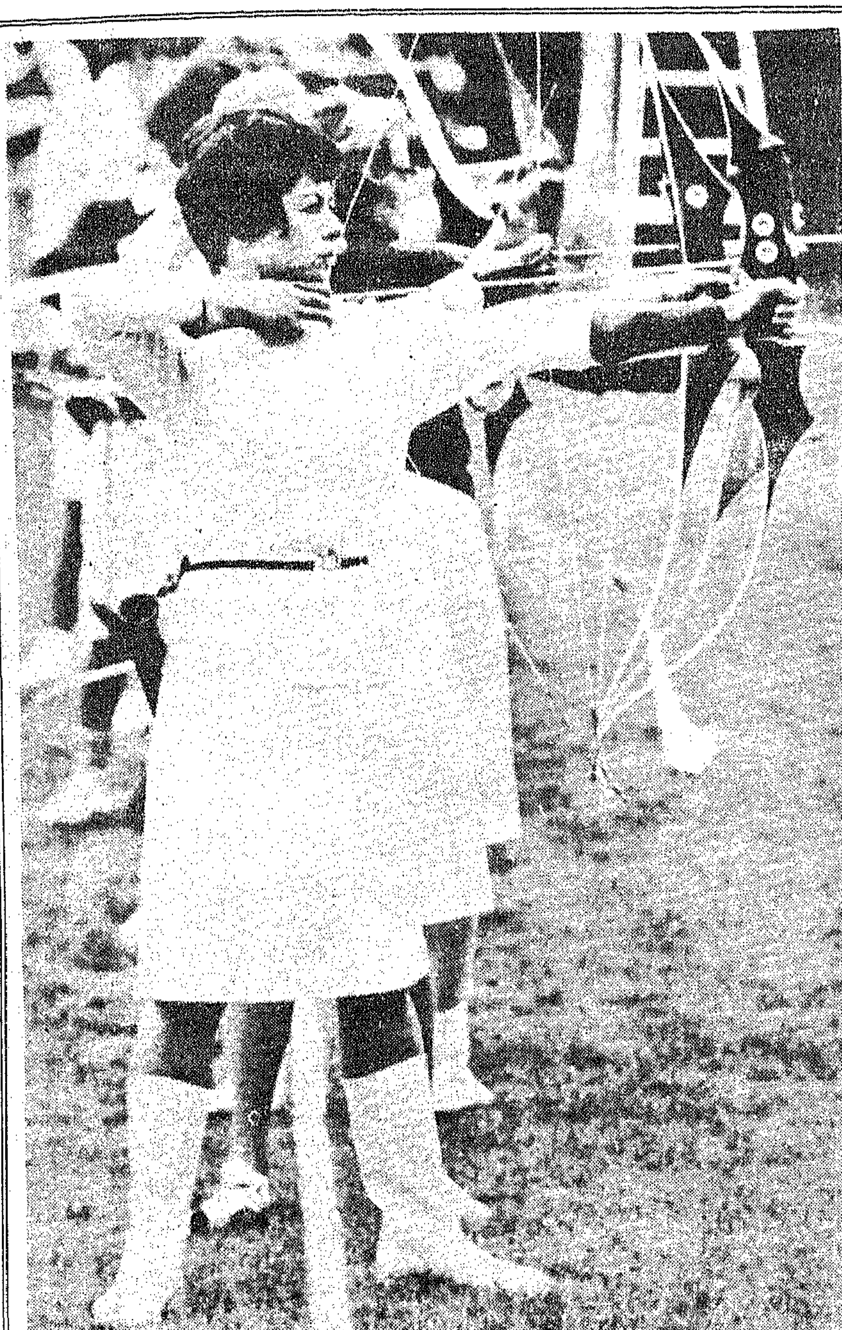

జర్మనీ ఫెడరల్ రిపబ్లిక్‌లో, 1972లో జరగబోయే ఒలింపిక్ ఆటలపోటీల్లో తొలిసారిగా విలువిద్యా ప్రావీణ్యంకూడా ఒక ఆటగా చేర్చటానికి అంతర్జాతీయ ఒలింపిక్ సంఘం ఇటీవల నిశ్చయించింది. నురెంబర్గ్‌లో విలువిద్యలో ఇటీవల జరిగిన 10 వ ఛాంపియన్‌షిప్ పోటీలో పాల్గొన్న విలువిద్యా ప్రవీణులు ఈ నిర్ణయానికి అత్యధికంగా ఆనందించారు. అత్యంత వైభవోపేతమూ, ఆకర్షణీయమూ అయిన ఈ విలువిద్య అభ్యసిస్తున్నవారి సంఖ్య జర్మనీలో పెరుగుతూంది. ఈ సంవత్సరం జర్మన్ ఛాంపియన్‌షిప్స్ పోటీల్లో పాల్గొన్నవారి సంఖ్య క్రిందటి ఏడాది సంఖ్యకంటె రెట్టింపు ఉండటమే అందుకు నిదర్శనం. *

మెరవగా తాను ఎక్కడ ఉన్నదీ తెలిసింది. కలెక్టరు ఆఫీసు గేటుముందు నడుస్తూ ఉన్నాడు. చటుక్కున గేటు తోసేసరికి తెరుచుకుంది. పరిగెత్తుకుంటూ వచ్చి ఒక్కదూకులో ఆఫీసువరండాలో పడ్డాడు.

ఆ ఆఫీసుతో ప్రకాశరావుకు బాగా పరిచయం. ఇరవై అయిదేళ్ళక్రితం తాను కొత్తగా రెవెన్యూ డిపార్టుమెంటులో గుమాస్తాగా చేరిన రోజుల్లో అదే ఆఫీసులో పనిచేసేవాడు. ఒక్కొక్క సెక్షన్‌లో కొన్ని సంవత్సరాలుగా పనిచేయటంవల్ల ఆ భవనమంతా పూర్తిగా తెలుసు. చాలా ఎత్తయిన రాతిమేడ. ఇరుపక్కలా, మధ్యలోనూ పెద్ద హాల్సు ఉండటంవల్ల మూడుచోట్ల భవనం ముందుకు పొడుచుకువచ్చింది. మూడు చోట్లా ఎత్తయిన గోపురాల్లాంటివి కట్టబడి ఉన్నాయి. పెద్దపెద్ద కిటికీలూ, ఎత్తయిన తలుపులూ అవన్నీ చూస్తే ఎప్పుడో కట్టిన కోటలాగ కనిపిస్తుంది. వరండాలో అంతా చీకటిగా ఉంది. కన్ను పొడుచుకున్నా ఏమీ కనిపించటంలేదు. కాపలావా డెవడైనా ఉన్నాడేమోనని అటూ ఇటూ కాస్సేపు తిరిగాడు ప్రకాశరావు. ఏ అలికిడీ లేదు. వర్షం ఇంకా ఎక్కువ జోరుగా పడుతూనే ఉంది. అప్పుడే బయటికి వెళ్ళటానికి అవకాశం చిక్కేట్టులేదు. వరండాలో రాతిస్తంభాన్ని ఆనుకుని నిలుచున్నాడు. మనస్సు గతస్మృతుల్లోకి పరిగెత్తింది.

కొత్తగా తాను ఉద్యోగంలో చేరినప్పుడు కలెక్టర్లు అంతా ఇంగ్లీషు దొరలు ఉండేవారు. హెడ్‌గుమాస్తాలంతా తలపాగాలవాళ్ళూ, నామాలరాయుళ్ళూ ఉండేవారు. పొద్దుటే ఎనిమిదిగంటలకే ఆఫీసుకు వెళ్ళి రాత్రి ఎనిమిదింటికి ఇల్లు చేరుకునేవాడు. ఎంత కష్టపడి పనిచేసినా ఏదో ఒక లోటు కనిపెట్టేవాళ్ళు పైవాళ్ళు. అయినా జీవితంలో ఎంతో సంతృప్తి ఉండేది. జీతం తక్కువే అయినా తనూ తన భార్యా తిని, ఖర్చుపెట్టుకోగా కొన్ని రాళ్ళు వెనకవేసేవాళ్ళకూడా ప్రతినెలా. ఆ రోజుల్లోనే జీవితంలో ఎక్కువ సుఖం ఉండేదనిపించింది.

దగ్గిరలోనే పిడుగు పడింది. చెవులు అదిరిపోయే శబ్దం! ప్రకాశరావు ఆలోచనల పరంపరకు అంతరాయం కలిగింది. తనవెనక నెవరో వ్యక్తి నిలుచున్నట్లు అనిపించింది. తిరిగి చూశాడు. గుండె గుభేల్‌మన్నది! అంత చీకట్లోకూడా మెరిసిపోయే తెల్లటి ముఖం! వెండిరంగు జుట్టు, ఆరున్నర అడుగుల ఎత్తు విగ్రహం! పాతికేళ్ళక్రితం అక్కడ కలెక్టరుగా పనిచేసిన విల్సన్ దొరగారు! అప్పుడే సీమనుండి దిగినవాడిలా పూర్తిగా సూటూ బూటూ — వేషం నిండుగా ఉంది. నోట్లో తడి ఆరిపోయింది ప్రకాశరావుకు. తడబడుతూ "గు—గు—గుడ్‌మార్నింగ్, సార్" అనగలిగాడు, రెండు చేతులూ తలపైకి పోనిస్తూ అలవాటు ప్రకారం. కాని తలపాగా కట్టుకోవడం మానేసి చాలా రోజులైంది. "గుడ్‌మార్నింగ్ మిస్టర్ ప్రకాశం, హౌ ఆర్ యూ?" పెద్ద చిరునవ్వుతో తల ఊపుతూ ప్రశ్నించాడు విల్సన్ దొర.

"చిత్తం, దొరగారి దయవల్ల అంతా. . ." నోట్లో మాటలు రావటంలేదు. పందొమ్మిది వందల నలభై ఒకట్లో విల్సన్‌దొర జిల్లాకలెక్టరుగా ఉండేవారు. ప్రపంచయుద్ధసమయం కాబట్టి మద్రాసులో ఆర్జెం

టుగా కలుసుకొమ్మని గవర్నరు దొరవారినుంచి ఉత్తరువు రాగా మద్రాసు బయలుదేరి వెళ్లాడు. మళ్లీ తిరిగి రాలేదు. అక్కడే హృద్రోగం వచ్చి మరణించాడని తరవాత తెలిసింది. అయితే ఇప్పుడు కలెక్టరాఫీసు వరండాలో తిరుగుతున్నది విల్సన్‌దొరగారి భూతమన్నమాట! జ్ఞప్తికి రాగానే ప్రకాశరావు కాళ్లు గడగడ వణకటం మొదలుపెట్టాయి.

"భయపడకోయ్, మిస్టర్ ప్రకాశం. నీతో పనుంది. సావకాశంగా మాట్లాడుకోవాలి. పైకి పోదాం రా" అని మెట్లవైపు వెడుతున్నాడు విల్సన్‌దొర. 'హతవిధీ!' అనుకుని దొరగారి వెనకనే నడుస్తూ మెల్లెక్కుతున్నాడు ప్రకాశరావు.

"నేను మద్రాసు వెళ్లే రోజు అప్పయ్యపాళెం గ్రామమునసబు ఫైలు బంగళాకు తీసుకురమ్మన్నాను, జ్ఞాపకముందా?" అన్నాడు విల్సన్‌దొర మెట్లెక్కుతూనే.

ప్రకాశరావు గుండెలో రాయి పడింది. ఆ ఫైలు! ఆ ఫైలు తనేంచేశాడు? ఆ సాయంకాలం బంగళాకు ఫైలు తీసుకు వెళ్లాడు కాని అప్పటికే దొరగారు ఊరికి వెళ్లిపోయారని తెలిసింది. ఫైలు పట్టుకుని వెనక్కి వస్తూ ఉండగా అప్పయ్యపాళెం మునసబే దారిలో కనిపించాడు. అతనితో ఇంకో ఇద్దరు వ్యక్తులు కూడా ఉన్నారు. కుశలప్రశ్నలు వేసి, అనతికాలంలోనే తాము వచ్చినపని వ్యక్తం చేశారు. "బాబోయ్! ఆఫీసు ఫైలు మాయం చెయ్యటమే! నాకు చేతకాదు" అని చెప్పేశాడు. అలాటి దేదైనా చేస్తే తన ఉద్యోగం కాస్తా ఊడటం ఖాయమనీ, అలాటిపని తాను చెయ్యననీ గట్టిగా చెప్పాడు. ఆ వచ్చినవాళ్లు అప్పటికి వెళ్లిపోయారు కాని ఒక వారం రోజులయ్యాక కనిపించి ఒక ఉపాయం చెప్పారు. అప్పటికే విల్సన్‌దొరగారి మరణం విషయం ఊళ్లో తెలిసింది. ఆ సాయంకాలమే ఫైలు తీసుకువెళ్లి దొరగారికి ఇచ్చాననీ, తరవాత అది మళ్లీ తిరిగి రాలేదనీ హెడ్‌గుమాస్తాకు రాసి ఇచ్చాడు. మునసబు ప్రభావం అక్కడకూడా పడటంవల్ల కొంత రాద్ధాంతం జరిగినా ప్రకాశరావు ఉద్యోగానికి హాని ఏమీ కలగలేదు. ఇప్పుడు విల్సన్ దొరగారే కనిపించి "ఆ ఫైలెక్కడ?" అని అడుగుతూంటే ఏమని చెప్పటం? అయినా ఏదో ఒకటి సమాధానం చెప్పాలిగా అని, "నా బీరువాలోనే ఉండేదండి, తరవాత కనిపించలేదు" అన్నాడు కష్టంమీద.

"ఐసీ. ఇప్పుడు వెళ్ళిచూడు కనిపిస్తుందేమో" అని తిన్నగా తాను పనిచేస్తూండే సెక్షన్‌వైపు దారితీశాడు దొర. హాల్లో లైటువేస్తే వెలిగింది. లైటు వెలుతురులో ఇంకా తెల్లగా మెరిసిపోతున్నాడాయన. బీరువా తాళం వెయ్యలేదు.

"ఇదేనా నీ బీరువా? వెతుకు, చూద్దాం" అన్నాడు.

ప్రకాశరావు అందులోనుంచి కాగితాల కట్టలు తియ్యటం మొదలుపెట్టాడు. 'ఇన్ని కాగితా లున్నా యేమిటీ? తను పనిచేసే రోజుల్లో ఎప్పటికప్పుడు జవాబులు వెళ్లిపోయేవి. ఇప్పుడు పనిచేస్తే గుమాస్తా ఎవడో అసాధ్యుడులాగున్నాడు. కనీసం ఆరునెల్లనుంచి వచ్చిన కాగితాలైనాఉంటాయి అందులో!'

"కనిపించలేదా?" ఉరిమాడు విల్సన్ దొర.

"లేదు సార్. నా తరవాత వచ్చిన గుమాస్తా ఆ ఫైలు రికార్డురూమ్‌కి పంపించేసి ఉంటాడు."

"ఐసీ, అయితే రికార్డురూమ్‌లో చూద్దాం పద"

బ్రిటిష్‌వారి కాలంలో పరిస్థితి ఇప్పటి కన్న ఎన్నో రెట్లు మెరుగ్గా ఉండేదని అనుకొంటూ ఉండడమేకాదు, అనేవారు కూడా పలువురు ఉన్నారు నేడు. ముఖ్యంగా విధ్యుక్త ధర్మ నిర్వహణంలో బ్రిటిష్ వారు పేరెన్నికగన్నారు. వారి క్రింద పనిచేసినవారు ఇప్పటికీ ముచ్చుకొంటూ ఉంటారు ఆ కాలాన్ని తలుచుకుని.

అని వరండాలోంచి రికార్డురూమ్‌వైపు దారితీశాడు దొర.

రికార్డు గది తలుపులు తెరిచే ఉన్నాయి. వాళ్ళు వెళ్లేసరికి లోపల లైటుకూడా పడింది.

"ఇదుగో, ఆ ఫైలు నంబరు. వెతుకు" అన్నాడు దొర, ఒక చిన్న కాయితాన్ని అందిస్తూ. ఎత్తైన బీరువాలన్నీ నిచ్చెనలు వేసుకుని మరీ వెతుకుతున్నాడు పోయిన ఫైలుకోసం. కనిపించలేదు. అక్కడికి పంపించిఉంటేగా అక్కడ దొరకటానికి?

"ఈ పెట్టెల్లో ఏమిటి?" అన్నాడు విల్సన్‌దొర, పక్కగా ఉన్న పెద్ద చెక్కపెట్టెలు చూపిస్తూ.

"ఎలెక్షన్ కాయితాలండీ" అన్నాడు ప్రకాశరావు పెట్టెపైకి వంగి అక్షరాలు చూస్తూ.

"ఒక పెట్టె తాళం లేదే? ఎలెక్షన్ పేపర్సు ఉండే పెట్టెలు తెరవకూడదుగా? ఎవడా రికార్డు గుమాస్తా? ఇదేనా రికార్డురూమ్ ఉంచే పద్ధతి? ఆఫీసు వర్క్ క్వాలిటీ పూర్తిగా తగ్గిపోయింది. ఇదంతా నాన్సెన్సు, కేయాస్" అని కేకలువేశాడు విల్సన్‌దొర. చరచరా గదిలోంచి బయటికి నడిచి, వరండాలోంచి తన ఆఫీసు గదిలోకి వెళ్ళి కూచున్నాడు. ప్రకాశరావుకూడా చేతులు కట్టుకుని వెనకాలే నడిచివెళ్లి కుర్చీలో కూర్చున్న దొరగారికి ఎదురుగా ఒక పక్కగా నిలబడ్డాడు.

"చూడు ప్రకాశం, నీవు పనిచేసే పద్ధతి ఏమీ బాగాలేదు. నీ దగ్గరున్న ఫైలు ఎక్కడికి పోతుంది చెప్పు. నీకు తెలీకపోతే హెడ్‌గుమాస్తా తాతాచారికి తెలిసి ఉంటుంది. వెళ్లి తాతాచారిని పిలుచుకురా" అన్నాడు దొర.

"తాతాచారి ఇక్కడ లేడండి. స్వాతంత్ర్యంరావటానికి రెండేళ్లముందే రాజీనామా పడేసి రాజకీయాల్లో చేరిపోయాడండి. ఒకటి రెండుసార్లు జైలుకుకూడా వెళ్లి, స్వాతంత్ర్యం వచ్చాక తనకో పెద్ద ఉద్యోగం కావాలని పట్టుపట్టి సంపాయించాడండి. ఇప్పుడుకూడా కొన్ని కమిటీలకు ప్రెసిడెంటూ అదీ చేస్తున్నాడండీ." గడగడా చెప్పేశాడు.

"చూడు, మిస్టర్ ప్రకాశం, ఇలా పనిచేస్తూంటే లాభంలేదు. ఆ కాలం ఆఫీసులో పని ఎలా జరిగేది? ఇప్పుడు మీరంతా ఎందుకిలా అయిపోతున్నారో అర్థం కావటం లేదు. ఈ అఫీసుని గురించి కొంచెమైనా శ్రద్ధ తీసుకునేవాళ్లున్నట్లు కనిపించరే? ముప్పైఏళ్ళక్రితం నేనీ ఊళ్లో పనిచేసేటప్పుడు ఇదే కుర్చీలో కూర్చునే వాణ్ణి. ఈ కుర్చీకి కాళ్లు విరిగిపోతున్నా రిపేరు చేయించే దిక్కులేదు. అప్పటినించీ ఈ గోడలకు సున్నం కొట్టిన జాడైనా లేదు. దేనివిలవ దానికిచ్చే అలవాటు పోయింది. మొత్తంమీద డిసిప్లిన్ అన్నది లేకుండా పోయింది మీలో. మీ దేశం ఎలా బాగుపడుతుందనుకున్నారు?"

"చిత్తం." గొణిగాడు ప్రకాశరావు మధ్యలో.

గోడలపైకి చూస్తున్న దొరగారి దృష్టి కేలండరుపైన పడింది. "వాట్? వాట్ ఈజ్ దట్?" అని గట్టిగా ఆశ్చర్యంతో అరిచాడు. అదిరిపడి గోడవైపు చూశాడు ప్రకాశరావు. కేలండరు 1947 సంవత్సరాన్ని చూపిస్తూంది. ప్రకాశరావు పరిగెత్తి వెళ్లి కొన్ని కాయితాలు గబగబా చించేశాడు. 1967 వచ్చింది.

"అలా ఉందన్నమాట మీ పరిస్థితి! అయాం వెరీ వెరీ సారీ" అన్నాడు దొర. ఒక నిమిషంపాటు మౌనంగా ఉండి హెచ్చించిన కంఠంతో "అప్పయ్యపాళెం మునసబు ఫైలు పోగొట్టినందుకు నీకు ఛార్జిమెమో ఇస్తున్నాను. కూర్చుని ఛార్జిమెమో రాయి" అన్నాడు.

ఓపిగ్గా రాసుకున్నాడు ప్రకాశరావు దొర చెపుతూంటే.

"తీసుకువెళ్లు. రేపు సాయంకాలంలోగా మళ్లీ సంజాయిషీ రాసి తీసుకురా. ఇక నువ్వు వెళ్లవచ్చు" అంటూ "ఇంగ్లీషు మరిచిపోయిఉంటే తెలుగులోనే రాసి తీసుకురా" అని గర్జించాడు విల్సన్‌దొర.

"చిత్తం" అంటూ గది బయటికి వచ్చి గబగబా మెట్లు దిగి 'బ్రతుకుజీవుడా' అనుకుని రోడ్డుపైకి పరుగు లంకించుకున్నాడు ప్రకాశరావు.

వర్షం ఇంకా కురుస్తూనే ఉంది. ఒక వందగజాలు మంచి వేగంతో పరిగెత్తి జిల్లా పరిషత్తు ఆఫీసు చేరుకున్నాడు. అంతటి చీకటి రాత్రిలోకూడా ఆఫీసు వరండాలోను, కాంపౌండులోను దివ్యంగా దీపాలు వెలిగిపోతున్నాయి. ప్రకాశరావు ప్రస్తుతం పనిచేస్తున్నది ఈ ఆఫీసులోనే. వాచ్‌మన్‌ను కేకవేశాడు. వాడు కనిపించేటప్పటికి ప్రాణం లేచివచ్చింది.

"ఏంటి బాబూ, ఇప్పుడు వస్తున్నారు? సినిమాగ్గాని ఎళ్లారేటి?" అన్నాడు వాచ్‌మన్ అప్పారావు.

"అరే, బాగా తడిసి ముద్దయి పోయారే. ఇంటికి ఏంఎళ్తార్లే బాబూ ఈ వానలో. ఇక్కడే పడుకోండి. ఛేర్మన్‌గారి గదిలో సోఫాలున్నాయిగా."

తిరుగు మాట్లాడకుండా ఛేర్మన్‌గారి గదివైపు నడిచాడు ప్రకాశరావు.

"ఇంకా లైట్లు వెలుగుతున్నాయేమిటోయ్?" ప్రశ్నించాడు.

"ఛేర్మన్‌గా రిప్పుడే ఇంటికెళ్లారు బాబూ కార్లో. ఇందాకటిదాకా నేస్తుల్తో పేకాటాడుతూ ఇక్కడే కూచున్నారు."

గదిలో వెచ్చగా హాయిగా ఉంది. మెత్తటి సోఫాలో పడుకుంటే ఎప్పుడు నిద్రపట్టిందో తెలియదు. ఉదయం తొమ్మిదింటికి మెలుకువ వచ్చింది. రాత్రి జరిగింది తలుచుకుని జేబు తడుముకున్నాడు. కాగితం తగిలింది. ఛార్జిమెమో! కింద తన సంతకమే ఉంది! సంజాయిషీ ఎవరికివ్వాలో ఎలా పంపాలో, తెలియక తికమకపడ్డాడు కాస్సేపు ప్రకాశరావు. ★

సర్దేశాయి వెంకటరామయ్య